

Pridplata na cilu god 3 for, na pol god 1 for, 50 nov, na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 18, 7 1/4 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoga vrsta predmeta molimo na uređništvo upućiti.
Neprikladna neprimamo.

God. I. U Kalači

u Sridu 15. Lipnja 1870.

Broj 14.

POZIV na Pridplatu Bunjevački i Šokački Novina.

Pervi četvrt godine po našem računu iztiče 18. Lipnja, radi toga počastno pozivljemo svu onu velepoštovanu Gospodu : kojisu samo na ovaj četvrt pridplatili, neka izvole što brže izjaviti : dali je Njeva volja : da jim se Novine i na slideći četvrt na Njevo poštovano ime odpravljaju. U načelima povodom prva Poziva izjasnjenima ni dlake nećemo prominiti. A što se tiče prostora naši novina — o tom će okolnosti odlučiti.

Od podpore zavisi naš obstanak, i roda našeg na duševnom i tvornom polju razvitak, što god ona postane obilna, s tim će naše sile koje na vašu prosvitu razvijamo rasti. Našje rad trud i borba, a vaš neka bude trošak. Tko neće da 75 novčića za jedan četvrt godine na prosvitu svojeg roda žrtvuje, u tim nevie narodna krv, jel takva koji nebi mogo, nepoznajemo, buduć da što jedan nebi imo, to će moći petorica ili deseterica snesti — da sebi jedne novine narede. Koji štije, svaki danće ji boljma razumiti, uz to nije nas briga i za početnike minula skorocće se i ovima poso olakšat. Gosp. Ambrosia Šarčević revni priatelj našeg roda, trudi se da objasni riči — i stvari, kojima se novine zabavljaju. Na što nisu naše sile zasad dostačne toće oni koji se spravljaju u naše stope stati, po vrjmenu naknaditi. Dok se baklje — mašale — neužegu mi ćemo donle nepristano našu potanku svićicu uzdizati, da rodu na njegovi svistrani putevi svitlimo.

Radi oni koji nebi valjada uvižbani bili usudjujemo se zabiložiti : da nije potribno novce slati — već istom, na mistnoj ili odnosno bližnoj kralj. Pošti položiti, vist će se kalačkoj napatiti, i tako novac ovde izplatiti. A poklem je temeljna i to mnogomistna tužba izjavljena : da naši velepoštavani čitatelji svoje novine nedobivaju, nikoji, samo akosu tri broja primili, premda smo mi, svakom ne samo pridplatniku, već još i pridbrojniku, kako nam je čie poštovano ime označeno — sve primere uredno slali, mislimo da bi najjudesnie bilo : ako bi svaki, svoje novine s mistne kraljevske Pošte, po svojem čeljadetu odnašo, onda bi mi znali obiložiti ruke, u kojima su možda ponestale. Svi primeri — na jednu varoš naminjeni u jednom svezku se odpravljaju, dakle nije moguće da pojedini donle di izostanu. Žalostno očitujemo : da se u imena mnoge pogriške — po grišnoj nepozornosti uvukle, teće se izpravljati. Samo molimo „naslove tako kako je tkomu volja izpisati, jel mi nebi bili na to pozvani, da ove dilimo, buduć da želje velepoštovani osobah nepoznajemo — pak i priko naše najizkrenie volje pogriškom gdje kom uvridu nabavimo — košto se to na naše sažalenje sgodilo, platja je na 1 četvr. 75 novčića, na pol god. 1 f. 50 novič. a na cilu god. 3 for.

Uredništvo.

Opasnost obće čudorednosti.

U Bečkom jednom Listu štitimo: da je u sjevernoj Americi obća čudorednost do propasti dospila. Tamo veli krađu ljudi ne stotine, i hiljade već miliune, — jedna družina drugu progune, ako je nemože sputa stisnuti, i pokvariti, onda je prikupi. Ravnatelj banka takosu izumili: da svoje dioničare u stohiljada znadu privariti, i ridko je viditi, da kojeg kaštiga sastigne, odrizke dionica Coupone na miliune iz banke odnesu, i tajnim putem javi: daće povratit, akoće njimi četvrti tal poklonit. Redarstvo, akoje jedna velika kradnja javljena, ni uhom neće maknuti, ako naprid nije znatan dio obećan onom, koji iznadje. I to sve biva bezikakve kazne, jel koji tušta ukrade, spreman je mnogo platit, da ostane neokrivljen, što je veoma olakšano, jel je strankam dozvoljeno za oštetu se namiriti, država nepoznaje griha, već istom podnešenu tužbu.

Još gore idje poso u gradskoj i državnoj upravi, onde i ovde obće dobro smatraju u tim smislu za obće: da koliko tko može, toliko od tog sebi osvoji. Zato pojedini i po sto hiljada forinti potroše, da mogu dostojanstvo jednog gradonačelnika dobiti. Jel je velika nada: daće takse i uvoznine potrošeno trojinom naknaditi kud će veli više, kad i zemaljski zastupnici, od svoje povlastice sebi prihodak spravljaju: ima n. p. svaki zastupnik dozvolu, poštom svoja pisma bezplatno odpravljati, koju povlasticu za skupe novce prodaju krijižarom.

Naš bečki političar misli: da je svem zlu izvor odkrijo, kadje na biranje zvaničnika prstom upro: — ne čudimose, ta nimeci su već davno od slobode odvikli; zato ako je gdi god zao uživ prodro, tomu po njima nemože biti drugi uzrok: nego što nije upravitelj, sudia, imenovan, već izabran.

Ako su birači toli pokvareni da svoje glasove za novce prodaju, nemogu bolji biti oni — koji novce, za glasove platjaju, u takim položaju dakle ne uvidjamo, počemu bi moglo biti bolje da se činovnici imenuju; kada pod jednu biligu spadaju i kupovci i prodavci glasovah. — Odkudbi dakle tribalo vadit one, koji ma bi imenovanje povirili? kada moraju i ovi jednoj ili drugoj stranki ubrojani biti.

Po našem izkustvu, tri stvari jamče za obdržavanje zakona, — a) svist, koja pri svitlosti vire uvik gleda u Boga, b) javnost poštenja, c) bojazan čovičje kaštige. Al koštonom vižbanje nepobitno svidoči, obe poslidnje stvari su prvoj nerazdrišljivo skopčane, ko ugasi svitlost vire, taj nevidi Boga, ako negleda Boga, taj neima pravog pojma o poštenju, jel poštenje se verza medju dobrom i zlom, a tko neima pojma o poštenju, taj nikad neće imat pravo čuvstvo bojaza, jel se nada: daće kaštigu znat običi.

Kad svaki čovik viruje to, što on drži za istinito,

onda sam pravi stvara sebi takog Boga, kaki se njemu dopada, koštosu po volji i svojem ukusu sebi kumire pravili pogani, ovomu svojstva po volji prilaze i odumimlje, kako to žele strasti; po tima sastavlja i privrće božje zapovidi. Po kojim načinu moraće doći do one postoje na kojoj će mo naći svu obćenu čudorednost razvaljenu, jel će toj jedan ovaj, a drugi onaj stup izvuć — i tako obću sgradu srušit, a razvaline zakopaće sigurnost osobnu, i imućnu. Zlo će natoliko nadjačat, i razprotranit se: da će sudie u razsudjivanju sustat. Nemojmo misliti: da to može bez posledice ostati, kada državna vlada iz svih zavodah i zakonah viru izključa, na skoroće ovu izključat i obćina, a za obćinom će se povest i obitelj, što država ne smatra za zlo, to neće dugo ni obitelj za tako gledat, i kada država nepriznaje, ni ukakim činu vrlinu, oveće pojam, osoba u obćini, i u obitelji izgubiti.

Domaći Poslovi.

0 čem se bave na Saboru?

2. Lip. Kuća Velikaša Predsidnik. Preuzv. G. Cziraky, Pridmet — osnova zakonska o gradjenju železnice „Nyiregyház Ungvarske.“ Posli obširne razprave — u kojoj je novi finacialni ministar g. Kerkápoly sjajno dokazao: da je već i finacialne nauke osvojio, odlučilis: da se družini ove pruge dohodak od 20,000 ujamči, vele: da će ta pruga povećavat prihodke državni dobarah, prama kojiće se povlačit. A štogod više budu ove nepokretnine plodile, to će se manje za naše žepove mašat. Nada je mnoge ljude utišila, dobroje nju kad kad i skupinovči platit.

3. Svib. Zastupnička kuća. Predsidnik G. Šomšić, Znamenito pitanje na visoko ministarstvo upravlja gosp. Šimonyia, po kojim želi raznati: daliće cilo ministarstvo primiti odgovornost, glede na novo osnovana Sustava — municipiah, iliće ovu odpremit na pojedinu osobu ministara pravosudja. Takodjer želio bi poznat ona načela: za koja se ministarstvo čvrsto hvatja. Na ova pitanja će visoko ministarstvo kasnie odgovoriti.

Zatim je priložena osnova — kojom se povlašćiva jedna družina da od Baje do Bezdana prokop (kanal) izvede, — i poklem bi se ovim prokopom voda Dunavska, uvadjala u Kanal Franjevski — da ga od mrtvila oživi, i prihodnim učini, zato bi potrošena novca peti dio država iz svoje blagajne izplatila. S uvitom: da se jedna deset milja duga grana od Mala Stapara izvuće, na kojoj bi ladje plovile, i vode zemlju natapale, osnova je primljena. Ako ova osnova bude oživotvorena, General Türri — kojije i družinu sastavio, i Ministarstvo na podporu naklonio, otvorio je prvo gradu Baji svojem rodnom mistu, jednu žilu trgovačku iz koje će i nadalje duh života tvarna crpiti, drugo naveoje podunavske obćine do one žive trave, kojom se otvaraju oni Dariuski podrumi, dije silno zlato i srebro nagomilano.

Zaisto u Bačkoj je neizmireno bogatstvo uzemlji ukopano, samo bistrog uma, zdravi i umitni rukuh triba, da se to od tud izkopa, pa da po slavnoj Bački i siromasi obogate. Žali Bože štoje bivalo u stariem doba i obraženi muževa — kažu i popovah: koji su bokagie na noge metjali — da bi kojom srićom na živu travu natra-

pali. Al neima danas muževah — koji bi hotili bariak napridka u ruke latiti, na visoko ga uzdignuti, da sakupe okolo sebe vridne sinove ove plodne Majke, daji saberu u društva poljodilstva, obrtnička, trgovačka i učena, i da u trubu pučanstva otvore one prokope, koji bi u svaki razred uvadjali nauke, da pamet i srce natapaju.

10. Lipnja. Pridmet. — Železnica Osiek Sisačka ora dva mista mogla bi se skopčat — priko Našice i Požege, košto priko Djakova i Broda, g. Wahrmann u novčanim priduzetjom izkušani poslanik nastojao je pokazat: daje ova pruga više miliuna jeftinija i poklem kratja zato i za magjarsku trgovinu koristnija, kojaće po ovoj prugi svaku centu 15-20 novč. vozninu skuplje platjati. Ovoga gospodina razloge pobijao je. G. Gorove javni gradjivah ministar, i na želju Hrvatski poslanika većinaje primila prugu Našicku Požegačku. To znamo da mudri i uz to strukovnjaci ljudi uz svaku naminjenu prugu znadu razloge naći, zato o takoj stvari nemože drugi suditi, već koji je troškovnike košto i trgovačke okolnosti temeljno proučio. Ipak iz ove razprave toliko smo naučili: da je u jednoj ustavnoj državi za umirenje svaki zanimka, neobhodno potribno: da država svoje nutarnje poslove sama riši, svejedno, uzakonila bila magjarska Sisačku — Požegačku ili Djakovo-Brodsku prugu — Hrvatska neće biti zadovoljna, jel je na više strana razdijeljena, a poklem pitanje nije u njezini niđra raztrešano, neće virovat: da je po težini razloga već više po prijateljstvu pojedini osoba rišeno. Naprotiv da je ovo pitanje u Hrvat Saboru raztresano, bila ona ili ova pruga odobrena, Hrvatska bi ostala umirena, jel bi uvirena bila, daje ju Hrvatska većina uzakonila. Koja većina nebi iz prid očuh smila izgubiti, da nije slobodno magjarsku trgovinu s 15-20 novč. obterešiti, jel ta bi mira za obe strane služila, buduć da se daljina po izvozu ili uvozu neprominjiva.

Karlovec. 31. Svibnja. Pridmet. Broj zastupnika. Povodom osnovane razprave Vladika Kengjelac iste polovicu zastupstva za Svećeničstvo, i redovničstvo, Parok Dožudić 25 članova za Svećenstvo i shodan broj za učiteljstvo Dr. Milosavljević želi da se svi izbiraju po narodu bez razlike staleža. Al ovi izpravci svi su popadali, pakje uzakonjena pridloga Većine odbora: da se Sabor složi od 75 birani članovah, i to od 25, Svećenički, i 50 Svitovni, a 31. Svib. i 1. Lipnja posli oštre razprave, na pridlog gosp. Miletića takoje uredjeno: da biranje obavlja narod sa Svećenstvom zajednički bez razlike staleža.

Grof Ludovik Batthany.

9-og Lipnja. Većina peštanski Listova u crnim okviru izasla. Peštanci i šnjima cila Ugarska slavila je žalobnu svečanost uspomene grofa Batthanyia, bivšeg Predsidnika, prvog magjarskog ministarstva, koji postade žrtvom zaslipljene strasti one samovoljne vlade: koja je po ukinuću narodna ustanka 1849. godine neograničeno gospodstvo nastupila. Tilo muje onda potajno u grobnicu domoljubni Peštanski Franjevacah sahranjeno. Ovo su sad s tužnom svečanostju uz učestvovanje stotisućni štovatelja uz pratnju neizbrojena odlična občinstva — i municipalnih izaslanikah sprovedno u rodnu grobnicu občena groblja prineli, i drugi dan žalostno Svećane zadušnice uz prisutnost iz mnogi stranah Ugarske sakupljena silna občinstva održali.

Kućni poslovi.

Kaloča. List kojismo iz Subatice dobili, nemožemo priobćiti, jel u našoj radionici ne spravljase lug i krželjak, al poklem dvie po nas znamenite stvari opisuje, ove moramo na vidilo izneti. Jednaje što objavlja tužbu nikoji poštovani pridplatnika: da su oni Sabiračem na pol godine platili, dočim naslov samo jedan četvrt nosi na svoji legji. Zaonam je ako se ovaj sa željom jednog ili drugog poštovana priplatnika ne slaže, al mi u tom nemožemo pomoći — nas u tom poslu ravnaju bivši Velepoštovani Sabirači — ipak nadamose: da će oni ako je di što krivo bilo izpraviti. Al kako i sad u našem Pozivu izjavljamo: najudesnije će biti, ako će svaki poštovani pridplatnik svoje novce kod Slavne Kraljevske Pošte položiti, ta će pridplatu za nekoliko novčića ovamo naputiti, ondaće mo i mi i pridplatnici znati, di triba ono što manjka tražiti. Nadalje na veznici — za toje vrime pridplate obilježeno, da svaki akobi se kaka pogriška nehotiče uvukla, nas na odgovornost pozove. U porukam ćemo na svako pitanje dragovoljno odgovoriti.

A druga stvar koju nam poštovani Dopisatelj odkriva bila bi: Što tobože jedan tamošnji G. svoj žuc — koga mu je naša neznatna osoba nalila, sad na ove nevine Novine izliva, pak ji bez kršćanskog milosrdja, priko i uzduž gazi. Za sad na oto nećemo drugo da kažemo: već da naše Novine svoje ponizno i smirno lice javno nose, slobodnoje dakle Svakom čoviku o njima svoje mninje i čuvstvo izručiti, Naši poštovani Čitate-lji znaće razsuditi, kome triba virovati: onomu ko svoj rod ruši, i poniziva, ili onomu, koga želi uzbuditi, oživiti, osnažiti, povisiti, i prodičiti?

U Aljmašu niže Osika. 10. Lipnja. Danas posli podne oko jedan sat nasukaše se i podigoše se tamni i gusti oblaci vrhu našega mista i naše okolice; malo zatim udari plaha kiša sa silnim vitrom, jakom burom. Narod kukuruze kopajuć, da se od kiše obćuva pohiti pod bližnja debla. Pod jednu debelu, staru trišnju, koje široke grane i gusto listje svakomu sigurno utočištje pružaše, od kiše sklonilo se je do dvadeset osobah. Tu su neki stajali, neki posidali za malo vrime opazi jedan mladi čovik, koji se je bio na trišnju naslonio kako ga trišnja tiska, povika bižite iz pod drveta, i u čas ufati svoju ženu nuz njega stojeću, otura ju takvom silom od drveta, da su ona i on natražke na zemlju pali, i tako svoj i svoje žene život spasio. U to oka trenutje trišnja vitrom iz korena izčupana udari o zemlju, i dvi mlade žene, koje su nuz deblo sideć, svaka po jedno svoje još nejakio ditešce na prsi deržale pritisnu tako silom, da jednu od njih i obadvoje dice na mistu ubi, druga za čas živa vikaše, moljaše, cviliše za pomoć daju oslobode, al tu pomoći nebijaše, tko će tako teško drvo u čas šnje skinuti? a izvući ju iz pod debla nemoguće bi, tako sirota i ona, u istinu poštenu svoju dušu usrid težkog bola izpustiti morade, slučajno su svi četvero iz jedne i to poštene kuće. Strahota biaše gledati, kad četvero mrtvih tilesa u selo dovezoše... krvavo, zgnjeteno izmercvareno... nije bilo duše, koja pri ovom pogledu zaplakala nije. Jedno dite u pravom je smislu kano pogača zgnjetano... Jednu je divojku grana zavatila, i takom silom zemlji pritisnula, da su osnevišćenu kući dovezli, bog bi dragi dao, da priboli, nego evo dok ovo pišem, čujem da je k sebi došla, i da ju cilo tilo boli... I drugi su u pogibeli života bili, ali srićom gra-

nama pokriveni, koji poderanim licem, koji poderanom haljinom izkopraše. Mili i sladki rode moj! evo ti žalostnog događaja iz kojeg za budući život tvoj lip nauk crpiti možeš. Ti si sigurno više putih štio, ili barem čuo pripovidati, da prilikom nepogode, germljavine nevalja pod drvo ići, gdi nas grom ošinuti može, kao što se već više putih dogodilo, da je grom sve one, koji su pod drvetom bili u vrime germljavine ubio; ili može se ova nesrića dogoditi, koju sam ti ovdje opisao. . . Ako te u polju nagla kiša i germljavina zateče, nipošto ne biži pod drvo, najradije bo grom u visoka stabla udara, nego ostani na kiši, makar do kože prokiso.

C. L.

Sz.-István. Mislim, da izkrene ove riči moje, s kojima uzroke one, zašto se nikoji straše od ovi novina, očitujem, neće biti puku bunjevačkom i šokačkom na škodu, akoli na korist ne budnu.

Mojima istima ušima sam čuo, kako niki od ovih novinah razgovaraju, veleć: Zašto da se mi ti novina latjamo, to je sve uzalud, jerbo ni tako dugovično stanje (stalnost) njim obećati nemožemo, nit ji utemeljiti mogućnismo, jer, vele naš puk bunjevački i šokački naviko je već na divan, ovaj neće ostavit da u novinam potraži svoju zabavu.

Ja, moram ovdje očitovati, smiosam se na ovaki razgovor. — Istinaje, da puk naš bunjevački i šokački voli divaniti, ali ni ono zatajati niko nemože: da baš bunjevački i šokački puk uz sveg razkošja, kojeg traži i nalazi u divanu, i jezik svoje matere ljubi pak na njem čitati i pisati voli. Ja sam po milosti božjoj od poglavarstva moga duhovnoga na tako misto za pomoćnika odredit, di puk bunjevački, možem kazati sav, magjarski jezik lipo umi, ali ni ono občutiti nemogu, da isti ovaj puk svoj jezik materin poštuje, knjige bunjevačkim jezikom pisane i štampane čitati miluje, i srce u njemu košose kaže zaigra, kada ga ko naški nazove, i tako s njim u razgovor se daje. Uviren sam dakle, da nimalo uzroka nemamo od toga se strašiti, da puk naš bunjevački i šokački ove novine obvoliti, i njima se osobito radovati nebi hotio.

Drugi se straše, da neće ovi novine u puku našem bunjevačkom i šokačkom ono probuditi, što dosad srično nisu znali, t. j. neće težiti tako zvanomu panslavizmu; i zaoto ne samo ne pomažu ove novine, nego još za najviše sa svom snagom njevo napridovanje priče.

Ja se nimalo nebojim od toga, da će naš puk po ovih novinah panslavizmu težiti. Jerbo ko samo malko poznaje srce plemenito puka našega bunj. i šokačkoga, taj ni najmanje o tomu dvoiti nemože: da naš puk kojije i dosad viran bio kruni S. Stipana kralja magjarskoga, od sad za najviše po čitanju ovih novinah u onoj virnosti biti će još bolje utemeljen; jerbo iz ovih novinah će viditi i ugledati, da odabrani naši poslanici na Saboru, ne samo da ne nastoju naš materin jezik satrti i tako uništiti, nego da najviše na tom nastoju, da svaki narod pod krunom Sv. Stipana svoj ljubezni materin jezik slobodno ukoristi, svoju dicu sa svojim jezikom odranjiva i škulari.

Iz ovi isti novina i ono će naš puk bunjevački i šokački naučiti, što je on pod krilom krune S. Stipana, kakvose pravo njega ovdje tice; i kakve dužnosti ramena njegova tereše? — Kada pak sve ovo razumio bude puk naš, nadam se, da će onu virnost, kojuje do sada gotovo neznajuć očitovao, od sada znajuć po svisti svojoj pridvos-

tručiti, i tako samo pod krilom krune magjarske miri blaženstvo zemaljsko, da ne kažem, i duhovno tražiti i naći; jerbo izviditi će, da samo u nadkrilju prisvitle krune Sv. Stipana jest čvrst i stalan, ne samo život njegov narodski, nego za naj više, da samo u ovom jedinom stanju mogućan je blago svoje najskuplje, viru katoličansku, jedinu spasonosnu, čistu i neoskornjenu sačuvati.

Dakle, plemeniti puče bunjevački i šokački! budi na prezi, obvoli ove svaka poštovanje vridne novine, nemojmo se dati po taki zavesti, koji pria kazanim načinom govore, nego držmose svi u skupu, nećemo se nigda pokajati, što smo na ove novine predplatili, nego će moš njima priveliki dobitak pribaviti; jerbo prvo naučićemo iz nji temeljnije ljubljene naš materin jezik, i tako ćemoga od svake pogibelji sačuvati; drugo naučićemo poštovati prisvitu krunu Sv. Stipana, i pod krilom njezinim pravo naše blaženstvo tražiti i uživati; treće blago naše najskuplje, viru jedinu spasonosnu s magjarima zajedno, pružauć jedan drugom desnica, u izvornoj čistoći zadržati, i u svakoj nezgodi virno do kapi krvi braniti.

Jakov Pančić.

NOVOSTI.

— **No jedanput se srića i za skut jedne babe laticila.** U Pešti jedno dite ribu loveć zanjase, i s briga padne u Dunav. Na sriću u blizo se sdesi jedna baba u ruci s grabljama, stima hitro zapne diteta haljinu, i iz vuče ga na polje. Silni se svit sakupijo, — i sa svi strana vištu babetinu pozdravljao.

— **U Kalači Družina Gospojah,** pomoćju vridni mladića mistne Kasine pridstavilaje dvi šaljive sigre, s naminjenim prihodom na podporu ubogi, nemoćni i sirota. Medju ženskima kao sigračice odlikovali se sa svojom umitnošću Gospoica Nelka Abrahami i gospodja Pac; a medju mužkih gosp. Žiga Šalamon. Odljučilisju još dvi pridstave vršiti. Priduzeće svake hvale vridno, kojeće uz zabavu častnog občinstva nikoliko grozni suzah otrti, dohodak će se o poslidnoj sigri od troška ljučiti, prvaje 152 fr. a druga 99 fr. 40 novč. unela, novci su za vrime u mistnu Štedionu položeni.

— U prijateljskom dopisu javljaju nam: da je u Velik Varadin stigo g. Tivadar Pauler oglašene znanosti i umitnosti Učitelj na Peštanskom Sveučilištu; ondašnja učeca omladina (u kojoj i Bunjevaca ima) pozdravila gaje s mašalama pri pratnji ondašnje vojničke glasbe.

— **Roža Šandor i niki Kalman Benko** pokušalisu iz segedinske tamnice pobići: srično su se već i na bedeme grada uspenrali, al ji tamo stražajuć vojniki opazi, i ostale vojnike uzbuni, koji ji pohvaćaju, i u strožiji zatvor postave.

— **Našto izalazi ogorčanje** medju desnacima i livacima. U Heveškoj županii gosp. Gjula Novotha kao naminjen zastupnik desnaka a g. Nandor Sederkenji kao zastupnik livaka zainadili se medju sobom, i izašli na menjdan: di g. Julio Novotha ostade mrtav. Lipoje kad ko umi svoja načela umni razlozi braniti, al kad razlika mninja izvodi razdor u gradjanstvu, onda je dokazom — da tu ne vodi bistri očiuh pamet, već ljutitostju zaslipljene strasti.

— **Sukob „Pest. Ll.“** piše: daje g. Stratimirović od g. Dr. Miletića narodnog zastupnika — premda ga je plečkašom, i dioničarom fonda imenovao, tražio: da ili

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 14-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

svoju izreku opozove, ili na menjdan izidje, A. G. Miletić ništa neće da od opoziva znade, već g. Stratimirovića na sud uputjiva, što iz obzira građanskog i ćudorednog vrlo umno čini, jel dvoboj nije drugo nego javni prikršaj zakona, u kojem misto uzakonjene pravice odlučuje osobna sila, što se može dopadat uzrujanoj strasti, al po bistrom umu nikad neće postat odobreno.

— U Carigradu bila je strašna vatra. Izgorila je gotovo sva Pera (jedan dio silne varoši) 6000 kuća, medju tima engleska posaobina, konsulati americkanski i portugalski, srbska agencija, pozorište, mnoge crkve džamie, i najbogatiji trgovački magazini pritivoreni su u prah i pepeo. Šteta se računa na mnogo miliona do 150 ljudi su u ovoj nesrici glavu izgubili, i mnogi se osakitali i ranili.

— O Polovini Svibnja u Americkanskoj Pokrajini Neyork zapalilasa šuma, i taka je vatra nastala da se po planinah i dolovih na 100 milja iztegla, i sve štoje na putu živo i sagrađeno našla pogorila; kakaje plava bila vidi se otdut: što su potoci uništjeni čitave familie ljudi u ognju poginile, i diviačina pogorila. —

— U Zomboru obdržana je trimisečna Županijska skupština. Najznamenitija razprava vodjena je o Dopisu Debrecina grada, u kojim pridlaže: neka se municipio srode u želji: da sabor ustrojjenje municipial odgodi sjedne i sdruge strane navadjanisu razlozi, s jedneje vojevo G. Z. V. a sdruge. G. M. većina neće da Debrecin slidi.

VILAJET.

Francuzka. Vele nije obistinjeno, ko dabi se Ollivier Rimu popritio; da će vojska francuska Papalsku zemlju ostaviti, akoće se nepogrišljivost Papina zakoniti, francuskom Poslaniku je samo naloženo mirno ponašanje, poklem je prva predstavka neplodna ostala. Ollivier još nije o podporu sridnje desne i live stranke osiguran, — zato se i o razpustu sabora pogovara — Ništa nemanje Zaključki saborski — o gradonačelnici, i povirenici kotarski dokazuju: da je Francuska, pod Ollivierom nastupila stazu, kojom se vlast dosad u klupče ministarsko umotana — razvija, i tu u kotarske osnove prinasa.

Rim. Kada je Većina Koncila zaključila: da se načelna prepirka o nepogrišljivosti papinoj prikrine — nehotiv prislušati još ono 50 govornika, kojisu protiv govoriti kanili, Francuski Biskupi se kod Pape sbog ovog silovanja tužili: koji ji s tim utišio da će o osobenoj razpravi — svakome govorniku podpuna sloboda dosvoljena biti.

Italia. Čete ustaša na jednom mistu se razprše, a na drugom ko najnovie oko Luke opet se pokažu. Pučanstvo se ipak snjimi nigdi neprijatelji. Talianska izjavlja grčkoj: da poznaje na kolikoje teško pogriško predjaša popraviti ipak se nada: daće grčko upraviteljstvo razbojnikie i učestvenike iztražiti i kazniti.

Španjulska. Na novo su razpravljali u zakonu — koji pridstavlja naredbe biranja kralja, onu točku: koja o glasovi govori — i posli oštre razprave 6 sati duge, primi se s 137 proti 124 glasa: da na izboru mora biti nadvećina, opravdani poslanika. Primje glasovao s manjinom ništa nemanje nikoji misle da se je na ovoj odluki radovao — jel ovim načinom teže će biti kralja naći, i ta-

koće njegovo ravnanje dulje trajati. Inače Englezi hvale Španjulce radi revnosti i umitnosti, skojom progone i tribe razbojnikie. Oko Gibraltara zarobljeni Englezi već su — oproštjeni: razbojnikie van jednog uhitjeni.

Beč. 6,000 učitelja i učiteljicah se sastali na vićanje u dvorani društva glasbena — ministarstvo obuke glavnigrad — i učiteljstvo ji pozdravlja. Vićaju dalije probitačno: da se pripravnici učiteljski kao popići u Seminariumom i to u glavne gradove primistjenima odgojavaju? govornici po najviše se slažu u tom smislu da nije koristno. Nikoji nisu stim zadovoljni: nakolikoje već škula od crkve ražtavljena, već žele: da jedno osobito ministarstvo za obuku bude uredjeno. Zajedno da se učiteljem i učiteljicam svake godine vrime i novac dozvoli na izkusno putovanje. Takodjer izjavljaju: da Crkva nikad — nije bila, za obuku puka koristna, već škodljiva. Istina je da sinovi kad odrastu — očinsku upravu netrpe, al barem svoju krv i svoje ime neobičaju zatajat, košto ni čast prama svoji roditeljah gazit, van ako su se izopacili.

Trgovina i obrtnost.

Vuna. Inostranski vašari za vunu u Breslau. Posenu, Ratiboru, Liegnicu Šveidnicu Strehleni povoljnosi izpali, gotovo svakdije po nekoliko talira skuplje nego lani platjana. Najniža cina je bila 50 thal. sridnja 60—75 th. najskuplja 100 th. — jedan talir broje u poldrug forinte Austijanske.

Pešta. Prodanoje do 1000 maž češljane i 120 m. dvostrizne litnje vune, promet nije živan, jel slabo se vuna još zasad uvozi.

Svinjetinu u mistu 27½—28½ a nadalje 25—27½ novč. platjaju, po funtu, troše u Pešti tiraju u gornju magjarsku. — Prag, Bodenbach; Meidling, i Beč svinje.

Gorušica nije cinu prominila.

Mast platjase sad pridata sa sudom 37½ a na srpanj i kolovoz uročena bez suda 36 fr. Sjabane i iz Srbije nije se na piacu dovezla.

Slanina slabo prolazi, ni. po 29—30½ for. neće daje kupuju.

Loj takodjer ne nalazi svoje kupovce.

Suhe šljive platjalisu po 9½ for.

Učinjene kože su tražili i platjali — gjon tež. 30—35 funt. 98—100 fr. od 35—45 funt po 100—104 fr. lupaće po 104—108 fr. a kože podstavnice po 79—80 fr. — 75—76 fr. kravećie 11—16 funt, tež. 125—135 fr. rapave 135—145 for. pittling 5—6 funt 150—170 fr. platjane su po mažu — kravie na komad po vrsti 18—20 fr. telećie crne rapave 210—235 fr. Svitile 220—245 fr. finie 250—265 fr. sjajne ovdašnje 25—45 for. po tucat inostrane 35—70 fr. po tucat.

Konjske: 110—120 fr. po mažu. Za Sarače 18—20 fr. za par. — Svinske su platjali po 60—70 fr. za centu.

Ovčie: Saffian nimačke škopćie 75—78 fr. turske 10—11 funt 110—116 fr. a od 14—18 funt 118—120 for. jagnjećie 3½—5½ po svežanj kozie 140—170 fr. a jarčene 188—222 fr. po vrsti kakoće i teškoće.

Robe hodićne dobro su prolazile, samo se to opažava: da se ukus po modi neizdovoljava. zato ove struke kupovci nose svoje novce u Beč.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje?	Kako?	D?	Teškoć		Vridi		Di?	Teškoć		Vridi	
			cta	ft.	frt	kr.		cta	ft.	frt	kr.
Žito	14 Lipnja Banatsko		83	4	—	90	14.Lip. u Baji	83	5	10	
"	"		84	5	15	—25	"	80	5	—	
"	"		85	5	35	—45	"	—	—	—	
"	"		86	5	60	—70	"	—	—	—	
"	"		87	5	75	—85	"	—	—	—	
"	"		88	5	—	—90	"	—	—	—	
"	Bačko		83	4	—	—90	"	—	—	—	
"	"		84	5	15	—25	"	—	—	—	
"	"		85	5	35	—45	"	—	—	—	
"	"		86	5	60	—70	"	—	—	—	
"	Tisansko		83	5	10	—25	"	—	—	—	
"	"		84	5	30	—40	"	—	—	—	
"	"		85	5	45	—55	"	—	—	—	
"	"		86	5	65	—75	"	—	—	—	
"	"		87	5	80	—90	"	—	—	—	
"	maodkud		88	5	—	—95	"	—	—	—	
Napolica	"		—	—	—	—	"	78	4	13	
"	"		—	—	—	—	"	76	—	—	
Raz	"		78	3	—	—	"	76	3	40	
"	"		79	3	—	—	"	75	3	30	
Jecam	"		68	2	—	—	"	66	2	67	
"	"		70	3	—	—	"	63	2	57	
"	"		72	—	—	—	"	—	—	—	
Zob	"		—	—	—	—	"	—	—	—	
"	"		—	—	—	—	"	—	—	—	
"	"		—	—	—	—	"	94	2	40	
Kukuruz	"		—	—	—	—	"	90	3	—	
Gra	"		—	—	—	—	"	—	—	—	
Proja	"		—	—	—	—	"	—	—	—	
Čicaoru	"		—	—	—	—	"	—	—	—	

NAŠA ČITAONICA.

Gazdaluk.

Gvozdeni plugovi. Poznamo taki kotara, gdisu ovi već posvuda razprostranjeni, nu ima i taki, koji ko da bi kitajinskim zidom ogradjeni bili, drvene plugove, s gvozdeni još nisu prominili, na ma se čini : da su njeve predsude od gvozdja jače, al poklem ni plugovi košto ni druge čovičje stvari savršenost nisu stigle, zato zadruge gazdačke koje su već gotovo u svakoj županiji sklopljene običaju svake godine nadticaj s plugovi držati : da razsude : koji kakve mane, ili izvrstnost posiduje — ovaki nadticaj je ove godine u Solnoku po ministarstvu ustanovljen — žali bože što Slavna Bačka, gdi zemlja toliko hiljada mirova svakojake rane radja, i živina odgojava — ne nalazi muža, koji bije svojim živahnim duhom nadahnio, i njezine drugčie mnoge učene Sinove, i razumne gazde, u družine sastavio, kojebi još veliku njezinu svakojaku snagu izvile, i prosvitu poljodilarsku u sve stališe uvele, al o tom će mo drugi put obširnie.

Sad moramo se pokloniti našem gosp. ministaru, koji pripoznaje korist vode, i zato da nauči ljude i donle, dok bi se magjarska s prokopi izkrižala kako valja strojevi vodu, s jednog mesta, snagom pare ili živinah izgrabit, i tamo gdi bije rado imali, priliti; u Szolnoku će pokušat vode crpiti, da pokažu koji može s manjom snagom više vode zagrabit.

Ribarnici. (vode za sporenje riba uredjene). — Da manje ljudi poste, nego što su jim predji postili, to smo uvižbali, al da bi manje ribu volili, nego oni to nis- mo opazili, zatobi već i radi promine ježeka vridno bilo,

ribu znanstveno sporiti, buduć danas sutra naši unuci ribu će skupim novom od talianacah kupovati, jel kako rike izpravljaju, i velikim obalami obsipavaju, ribe se premda neima izlivalah, gdi se običajno u miru spore umanjavaju, što vecim, živahnim biva promet na rikama, toče manje ribah u njima loviti, dakle oni vlastnici, koji rike posiduju, ako ne žele, prihodke ribie izgubit — pozvanisu ribarnike opravljat, s ovima će občinstvu i sebi na korist biti, zatoje g. poljodilstva ministar za ovaki ribarnik u Erdélju novčanu podporu opredilio.

Odkud puko siromaštvo.

U Br. 12. naši novina, jedan magjar — kako nam se čini učitelj bunjevački — nastoji onę bunjevce oprat — od koji izbesidiše onaj niki Pajo i Šandor : da dicu svoju u škulu nešalju; radi toga kada se tamo nimački do stotine nabroji, onda se bunjevački jedva 40 nalazi — akoprem je stanovništvo bunjevačko od nimačkog mnogobrojnie. I taj blagi učitelj veli : bunjevci su od škole odaljeni — u zimu je nemogu pohadjat — ta s kraja obituju — i siromasi — nisu kadri odiću i obuću svojoj dicit pribavit, a svaki bi volio biti bogat, nego siroma. Sveje istina što ovaj revni učitelj piše, ipak neima pravo, o tom nećemo dvojiti : da ima u toj občini sad već i taki, koji ni kruha neznadu svojoj dicit pribaviti, a još manje ovu obuti i obući, već samo o tom dvojimo : da bi to od Boga bilo. Čovik koji je u duši i tilu zdrav, al ne sidne pod kuću, ne troši dan divanom već radi i posluje, uvik će sa svojom suprugom toliko naradit, da može desetoro dice nahraniti, i zaodit van bolesti : kada triba da ono što fali milosrdje naknadi.

Čovik radja, a Bog stvaru dicu, tu dakle ne samo otac i Mati koji odhranjivaju dicu, već i Bog sudiluje, štoje više dice, toje obilni božji blagoslov. Ko neviruje neka uzme u razmatranje dva para jednako siromaka, al i jednako marljiva u radu. Jedan ima osmero dice a drugi nijedno, tribaji pratit pozornostju priko sveg života, pa će te uvidit : da onaj koji nije imo dice — ni jednim korakom nije napridniji postao, od onog kojije osmero dice pošteno odhranio; koji čovik neradi, toga onemoći tilo, oslabi duh, omekša srce, okukavi volja, zamračise pamet, klonu sva uda tila, i kljakava postanu sva duševna svojstva. Taki zakrlja, pak postane sebi na teret, a svakom drugom na škodu. Taki je svakom čoviku na napast, i na smutnju, kad čovik uman i razuman prodje izprid takvi : koji u poslone dneve zasidnu, pa priko cilog božjeg dana se razgovaraju, mora se smutit; poznavosam takog jednog bunjevca, prid kojim se svaki već iz daleka krstio : jel mahje tko naišo toga je zaustavio ričam : kudaćeš, disi bio, štasi radio? ovaki ma je kaki gazda bio, mora osiromašit, jel tkoje kadgod vidio : da trnje groždje rodi, otac badavadžia, danguba taka odhrani i sina — u kog ruku bitiće već sva didovina raztočena. A drugi je vrlo mudar, kako bi on išo u nadnicu, kad tako malo platjaju — dakle voli kod kuće suh kruh jisti, i haljinu ban badava derati, nego što god zaslužiti.

Treći istom donle radi, dok nije dosta kruha barem na jedno vrime zaslužio — začim planduje, četvrti gore od svih ovi radi — jel ono što mu je marljiv i štedljiv did steko, to nosi u mijanu, — tamo zasopce i dvi noći i tri dana provede, onje u selu delia, dok traja krvave svoji starii muke, ovaki — i ako su imali zemlju tu su izgubili, i najposli — kuće su pazarivali, tako da su koju stotinu prida — i hrdjavu kuću dobili, stotinaje prošla

ici
ko.
se
a-
a,
ji
—
i
a-

m
at
u
ki
zi
og
od
a-
o-
a.
a-
ó
š
bi
e,
e-
a

io
e,
je
-l
ji
e
e-
e
e,
t,
-
n
a
:
a
-
:
b,
a
e
u
e
o
u

n
e
d
i
i
-
u
a

a hrdjava kuća ostala. — A poklem je marljiv švabo najprije na kraju dobru kuću zidjo, za tu je najposli bunjevac svoju pozario, i tako sve dalje od crkve i škole polazio — dok najposli na kraj nije dospio.

Evo mili brate učitelju zašto naša bunjevačka i šokačka dica neidju u škulu, ovaki otci su sad već puki siromasi postali ni sebe hraniti, ni dicu zaodivati mogu jel siromaštvoje ko bolest, štoje većma zanemariš, to će se dublje u tilo uvući, i težljećeš se je oprostiti: Siromaštvo je ko vatra — koja što dalje gori, to više u prah i pepeo obrati. Al virujte ljubljani Brate to nije od Boga, već od nemarna neradinja čovika — drugo je kad Bog obéu oskudicu, glad napuštja, onda se nema šta zaraditi, al kad ove nije, onda svaki marljiv čovik može i mora to zavridit štoje za jilo i odiću potribno, ta Bog je ostavio siromaštvo ko i bogatstvo, al nije ostavio zakerljalo stanje, to mi sami sebi nabavljamo. Nitko nekakže da moramo biti bogati, ta medju bogatom, i onime koji potribna posiduje, velikaje razlika. Na rad triba dakle da jedan drugog uzbudjivamo, a ne na to, da košto ono vele: nemojmo pristat da nimac bude nama u crkvi ravnopravan, kasnoje rode, ljudi se ne nadmetju u crkvi, di triba Boga slaviti i moliti, već na ornici dionici, njivi, vitlu i radionici se valja nadmetjat tu koje pridnjiji taj je bolji, i ako se budemo tako nadticali, onda neće naša dica gladna i gola već će sita i obuvena biti. Pak kad je od škole vrijeme onda će te je tamo, a drugi put uvik na radnji viditi. Žalostno je to hrabrenje, moj lipi učitelju — kad kažete: vidite sad bunjevačka dica nadmašaju nimačku jel ovu su na poso izneli. Sakrijmo se da nas drugi nečuju i nevide! Drugi put će mo odkrit one uzroke — radi koji naši dobri učitelji svoju, gorko zasluženu platju, u vreme nedobivaju.

Mojoj Majki.

Da mi moć, kao sile Ljubavi prama tebi. Na svitu što bi bilo? Što izerpio nebi!	Postao bi prika smrt Koja zlikovce davi. Da na svitu nema to, Što škodi mojoj mami.
--	--

Prodro bi tvrda brda, D' doprem u utrob zemlji, Što bi našo tam blaga Sveb daravao tebi.	Žertvao bi ljubav! Izabrano srca svog. Kad bi te uvrídila, O zenice oka mog.
---	---

Sagradio bi crkve! U nji zlatne oltare. Di bi molio svetce Dat' spasenjom nadare.	Asad na, sve što imam, Ditinsku ljubav moju. — Koja nevraća ni trud... — Jednu noćicu tvoju.
--	---

Zvonimir.

Pozdrav bošnjacim.

Zdravo! mili bošnjake Na glasu od davna, — Ti ponosni junače Znaka neodana.	Zdravo diko naroda Sbog junačtva zvana, Zdravo slavo poroda Od vičnoga dana
Zdravo sine junaka! Možnoga naroda, Slavnoga bošnjaka Prikrasnoga roda.	Zdrav ponosu, uzoru Svoje Otačbine; Zdrav dušmana umoru Slavno ti je ime.

Zdravo pobro bošnjake
Čestita značaja,
Zdravo divni junače
Mnogim dajué vaja.

Zdravo buno — rodu,
Zdravo dični sine
Majke u narodu,
Diči se s' otíme.

Zdravo svi bošnjaci,
Rad' „Kresta častnoga“
Megju sobom znanci.
Tri táta — onoga.

Primi dar maleni
Od svoga zemljaka
Bud' mo nesatrveni
Himbom od turaka.
br. Fr. N.—d—é.

SLOVNICA.

Knjiga sadržajuća pravila, po kojima triba riči izgovarat, izpisivat, i u izreke sastavljat.

Na ovaj dični poso nikake sposobnosti neposidujem, al osićam one teškoće — s kojima se hrvati mora svaki, koji hoće da piše. Osićam i to da ni mi ikavci, niti jekavci, niti sadanji Hrvati inadu u svačemu pravu. Osićam da bi kod nas, kod Srbalja i Hrvata više stvari tribalo popraviti. Osićam da bi velika grihota bila u načinu pisanja se različiti, i tako nepotribne teškoće sporiti. Nu to nije naš poso — koji nato nikake sposobnosti neposidujemo. O tom nekase razgovaraju jezikoslovnici, samoji ponizno molimo: da u članci svoji nezaborave: da smo mi kojimaće oni izvoljiti pisati, ljudi u toj struki prosti, zato neka nam primere navadjaju, daji shvatimo, pak neka učena izričja kod nas ne uporabljavaju, košto su philologia, euphonia, etymologia, kakophonia — mi u grčku škulu nismo išli, već neka nas uče našim prostim jezikom. Na poštenom licu moji štovani čitatelja štijem, na što to u jednom pučkom Listu? pravo imate, nikad ni na kraj pameti neimah to — al okolnosti nas siluju, da i to činimo što nam nije po volji. Jedni bi radi bili, da se po bunjevački, a drugi po Hrvatski piše, pak premda ja ni u jednom naričju nisam zadosta učen — i jedan i drugi moju glavu obija. No ja hoću da učim, al nadalje neću moja legja da udarcem podmećem, neka svaki svoje prima, lipoje akoje med bratjom svašta podiljeno. Neću da krivicu nosim — ko da sam pokvarenju jezika povodom služio, već otvaram mistance učenim slovničarima da se pripiru akoji, i kada je dobra volja snadje, mi će mo kao slušajuće občinstvo skerstit ruke, pak kad kojem podviknut „živio“. Istinaje da namje i tako malo prostora, al štaćemo, siromaštvo neda se zatajati dok se palača narodna nesazidja, diće pisatelji, naći misto za obitovanje, za obed, za opočitak razno, donlećemo u našoj kolibici, svakom narodnjaku mistance ustupiti, da se kod plamena rodske ljubavi, na našem ognjištu odgrie. Evo — upustjamo najprije jednog mladica, od kog nam je radostna nada, daće svojem rodu na korist i slavu biti, Daj bože!

O pravopisu bunjevačkom. Kaloča 29. Svib. Premda nije baš taj najbliži nalog ovog lista: da se u njim književnost našeg dragog jezika razvija, ipak će te, gospodine Uredniče, dopustiti, da po ovoj prilici u kratko, s nekoliko ričma, moje opazkv o pravopisu bunjevačkim u ovih novinah priobčujem.

Šta je narodu ma kojem, najsvetije, nego svoj jezik, govori, za čeg je gotov i svoju krv do poslednje kapi radosno proliti? Uznismo ili umištimo jezik živi kod jednog naroda, svaki će kazati, i istoria će na svoje listove s žalostnim slovam zabiljžiti: da je narod isti nestao.

Ili ako tko pokvari jezik jednog naroda, veliku, će nekazem, da valda smrtim, nego za izličenje veom a tešku ranu zadati, u kojoj će isti narod velikom tugom patiti, žalostiti se, i veniti sve gorje i pogibeljnije : ako se neće nitko naći, tko bi toj bolnoj rani lik doneš.

Ako je dakle svakom narodu jezik svoj tako svet, i da kažem pri svašta zemaljskog svet : to mora biti, pa to i jest i kod bunjevačkog naroda. Zato je dužnost naša najveća, ne samo čuvat naš jezik da ne padne u propast, nego ga s moramo u svojoj pravoj, izjočnoj čistoći tako u razgovoru, kao i u književnosti, zadržati svake pogriške iz njeg izkoreniti. To smatrajuć za svetu, za najveću dužnost imah opazke gdi koje priobćiti, ne kano da bi htio pravila bunjevačkom jeziku dati; jer pravila stoje, od kako jezik taj svoju samostalnost u sebi nosi : nego bi volio čistoći jezika bunjevačkog ma najmanju žrtvu prineti.

I. Opaziti možemo ne ritko, de gdi koji misto „r“ gdi je samoglas, pišu „ér“ ili „er“. Ja mislim, kao što i narav pravopisa želi, da, kad je „r“ samoglas, nevalja „ér“ ili „er“ već samo „r“ bez samoglasa „é“ ili „e“ pisati. — Da je pak „r“ (t. j. ono slovo, koje se izgovori, kad glas iztisnuć iz plećiju, jezik dva ili tri puta hitro udarimo o nebe) samoglas, kao što su samoglas: a, e, i, o, u, — pokazuje i ona okolnost, što se „r“ u najstarijem slavenskom — pa i sad u sadašnjim hrvatskim srbskim i. t. d. jeziku tako izgovara gdi je samoglas, kao i ostali samoglas. — Samoglas „r“ može biti naglašen, što ni s nijednim suglasom učiniti nemožemo, već samo s samoglasom n. p. á, é, í, ó, ú. Dalje bi li mogli n. p. ove riči : skrbljiv, trska, krst i. t. d. — tako lahko, tako nježno izgovoriti, da „r“ nije samoglas. Ili napokon ako stoji pravilo, da nema riči bez samoglasa : onda se stavljajući pitanje : gdi je samoglas u ričih n. p. vrt, krv, krst, prst i. t. d. (jer u divanu tako izgovarano)? Za cilo drugo slovo nemože biti samoglas nego „r“ pato i mora biti. pak ima slučaj, kad je „r“ samoglas ili barem primi svojstva samoglasa, onda se mora „r“ bez svakog drugog samoglasa („é“ i „e“) izgovoriti i pisati. Rud. Veselić premda u svojim ričniku (1853.) piše „ér“ n. p. sêrdce, cêrn kêrv i. t. d. al u grammatiki svojoj (1865.) i on već izbaci „é“ te piše samo : srdce, crn, krv, i. t. d.

Ima, koji i u divanu izgovore „ér“, al to, kako izkustva pokazuju, pravi bunjevac nikad ne čini, već onaj, koji je bunjevački jezik iz knjige teško naučio, pak dodjuć med ljude govori : sêrdce, cêrn, kêrv i. t. d. da se valda u ovim jeziku izobrazniji vidi. Al zašto da moramo u naših bunjevačkih knjigah to isto viditi n. p. pogerđjiva, sveršio, žertvenik, preveržen, izkernji, neumerli *) (Bunj. i šok. nov. Nadom. 9. broj. 48 stran. —

Nu nemam u umu tu dosta jasnu stvar, na dalje produljit; al ako bi tkoji bunjevac mislio, da je ta i sliđeća moja tvrdnja pogrišna, radosno ću iste tvrdnje i dulje razviti.

II. Ako tvorbe književnje današnje bunjevačkog jezika štijemo, proti nijedno pravilo nećemo viditi pisce toliko pogrišiti, kao proti, ikavštine t. j. proti ono slovo, što mi moramo pisati „i“, a što gdi koji pišu : č, e, ie, je. Vratimose samo na novo k nadometku 9 tog broja na 48. stranu, kakvićemo tamo pravopis viditi o pomenutom slovu. Vidićemo : . . . čovičanskoga . . . covjeka . . . čo-

*) Bez naglasa „é“ piše se svagdi „e“.

vek, i ako se piše na istom mistu dievica, zašto nebi se moglo pisati i čoviek; napokon pak vidimo da drugi pišu čovëk. Dakle : čovik, čovek, čovëk, čovjek, čoviek. Koje pravilo pravopisa pisac tu slidi nikako si nemožem iztumačiti. Misto „é“ pišu Hrvati „ie“ i „je“ al zašto i kada? Pišu zato, jer u izgovoru čuje se kod njih dvo-glas, „ie“ ili „je“ a ne samo „e“ : i zato puno pravo imadu tako i pisati. Znato je dalje, da je „é“ u gdi koji riči kratak, a u gdi kojoj dug. Tamo dakle, gdi je č kratak piše Hrvat je, a gdi „je“ dužji piše „ie“.

Zašto da mi bunjevci „é, e, ie, je“ — u znatom slučaju pišemo, kad bunjevci ne izgovaraju rič tako, da se dva različna samoglasa (ili „e“) čuju, kao što biva kod Hrvata : nego misto „é“ uvik izrekemo „i“ : zašto bi dakle drugčije pisali, kad nam divan naš i izgovor drugo pokazuje?

Al valda će tko kazati, da kad se izusti n. p. rič ova : „lip“ čuju dva samoglasa. No to možem i ja dopustiti, al se ne čuju dva različna samoglasa; nego kano da bi se ovako izreklo : „li-ip“. t. j. dva „i“ se čuju; dva pako „i“. Nu u riči : lipota, gdi je „i“ kratak, tu neće nitko reći, da u bunjevačkom izgovoru čuje dva glasa.

Napokon danasnji je pravopis zvan na to, da se svako suvišno, nepotrebno slovo, kojese ne izrekne, iz pisma izbaci : t. j. što kratje i bolje pisati moramo. — Ako se dakle samo kratak ili dužji „i“ izrekne u našim bunjevačkim jeziku a ne „je“ ili „ie“ : onda mislim, da su spomenuta slova u pisanju ne samo suvišna, nepotribna, nego po našem pravopisu i pogrišna.

Zato nije se ni čuditi, ako se pomenuti krivopis ni narodu bunjevačkim nedopada, i videć tako pisani član svoju nedopadnost i vanski pokaže veleć : ta to nije naš prav bunjevački jezik; pa s druge strane neće svaki, koji nije u stvari uvižban ni odma znati, kako da ští je n. p. sviet, tielo, svjet, tjelo, dievica, svjetla (Bunj. i šok. nov. Nadom. 9. broj.) nezna jeli dobro pisano, ili nije, triba li svako slovo izreći, kao što je pisano, il ne, tribali povući il kratko izreći : koje će, kad se slovo „i“ piše sve lahko pogoditi.

Ta priobćeć ufam se i mislim : da sam najsvetju dužnost učinio želeć, da davno čekana zora, — koja je veselo zazorila, — jasno sjaje, da ju oblaci turobne ne zatamne : da jezik bunjevački, koji novo sad, i radosno vrime vidi, ne ruži se s pogriškami, nego da u svojoj pravoj čistoći svitli, — da ga čitaoci lahko znadu čitati i razumiti; a koj bi pisati htio, da se zna čim držati.

Mirko Pekanovich.

Visina vode Dunavske.

Pešta 14. Lipnj. 7' 3" opada.
nad 0 — „
Požun 14. Lipnj. 6' 10" razte
nad 0 — „

Poruke uredništva.

Bač : G. G. B. — Pečuv : G. I. P. — Sz.-István : G. S. V. —
Aljmaš Slav. : G. C. L. Primiosam, upotribitićemo.

Ured,